

Forord

Samfunnsmessig likestilling og deltakelse for mennesker med funksjonshemning og kronisk sykdom

Funksjonshemmedes Fellesorganisasjon

FFO er samarbeidsorgan for organisasjoner av mennesker med funksjonshemning og kronisk sykdom i Norge. FFOs overordnede mål er samfunnsmessig likestilling og deltakelse for personer med funksjonshemning og kronisk sykdom. Helt siden stiftelsen av FFO i 1950 har likestilling og funksjonshemmedes rettigheter preget arbeidet i fellesorganisasjonen på ulike innsatsområder i samfunnet f eks når det gjelder sysselsetting, utdanning, helsetjenester og offentlige kommunikasjoner.

Å endre samfunnet krever langsiktige strategier og utholdende innsats. Det sentrale i FFOs arbeid er samarbeidet mellom medlemsorganisasjonene. Det er gjennom felles innsats vi kan få gjennomslag i politiske saker med stor betydning for mennesker som lever med kronisk sykdom og funksjonshemning. En viktig forutsetning i dette arbeidet er at organisasjonene gis medbestemmelse og anerkjennelse som representanter for mennesker med funksjonshemning og kronisk sykdom i det norske samfunnet.

FFOs årsberetning 2010

FFOs årsberetning for 2010 beskriver FFOs arbeid gjennom året. Årsberetningens innledning gir en oppsummering av året, av enkelte saker og arbeidsområder som har vært særlig fokusert. Deretter rapporteres det kort om ulike innsatsområder som er beskrevet i FFOs program 2009-2010. Til slutt gis det en oversikt over FFOs styre, ansatte i administrasjonen og en omtale av FFOs økonomi.

FFO er funksjonshemmedes organisasjoners samarbeidsorgan i Norge
FFO ble stiftet 21. september 1950
FFO har 71 medlemsorganisasjoner med ca 335.000 medlemmer
FFO er organisert i 19 fylker
FFO er organisert i omlag 100 kommuner

Innholdsfortegnelse

Forord	1
Innledning	3
Innsatsområder	6
Rettigheter, deltakelse og brukermedvirkning.....	6
Oppvekst og utdanning	8
Arbeid.....	10
Levekår	11
Selvstendig dagligliv	10
Helse.....	15
Habilitering og rehabilitering	16
Internasjonalt arbeid.....	17
Organisasjonsutvikling	18
Organisasjon.....	19
FFOs økonomi	21

Hovedstyrets oppsummering av FFOs arbeidsår 2010

I 1950 var det kravet om at også funksjonshemmede skulle være med å bygge landet etter krigen som forente de fem stifterorganisasjonene i FFO. 60 år senere viser tall at 78.000 funksjonshemmede sier de ønsker å komme ut i jobb. Kravet om arbeid er derfor like aktuelt i dag som for seks tiår siden. Det var kanskje derfor ikke så overraskende at arbeidsminister Hanne Bjurstrøm gav løfte om at FFO skulle involveres i arbeidet med Regjeringens nye sysselsettingsstrategi for funksjonshemmede, en strategi FFO lenge har bedt om. Lovnaden kom på et seminar i anledning FFOs 60 årsdag 21. september. Slik ble det også. Hele 8 av 11 representanter i det brukerpanelet som ble nedsatt for å komme med innspill til strategien var fra FFO, som for øvrig også fikk oppdraget med å lede arbeidet.

I jubileumsåret bestemte også en enstemmig Kongress høsten 2010 at FFO skal ha en felles vedtekt for FFO nasjonalt, i fylker og i kommuner. 44 organisasjoner og 140 deltakere deltok i Kongressen og de var også de første som fikk høre at Regjeringen ville gi funksjonshemmede studenter en ny og bedre studiefinansiering. Nyheten var det kunnskapsminister Kristin Halvorsen som slapp da hun adresserte Kongressen. Norsk Forening for Slagrammede ble på samme Kongress enstemmig valgt inn i paraplyen, som nå teller 71 organisasjoner.

Interessepolitisk arbeid handler ofte om å utkjempet kamper, kaste seg ut i politiske slag i jakten på små og store seirer. I 2010 har kampene vært mange. Vi har i første rekke kjempet for å bevare det andre ville ta fra oss. Mye av vår interessepolitiske dagsorden har handlet om og trygge de rettighetene og ordningene som funksjonshemmede og kronisk syke har. Kampen mot økte egenandeler, mot kutt i uføretrygden, mot endringer i særfradraget og mot betydelige innskrenkninger i brukerrettighetene, er alle eksempler på kamper FFO har måttet kjempe for å hindre forverringer. Til tross for kampenes defensive karakter har sakene vagt stort engasjement. I kampen for å bevare særfradraget for høye sykdomsutgifter maktet FFO og våre organisasjoner å samle inn hele 16.000 underskrifter. Med TV-kamera til stede ble protestene overlevert til Finansdepartementet.

Reaksjonene var sterke og bekymringene store da Helse- og omsorgsdepartementet høsten 2010 la frem forslag til ny lov om kommunale helse- og omsorgstjenester. FFO manet medlemsorganisasjonene til mobilisering mot forslaget og arrangerte en høringskonferanse i november. FFO oppfattet lovforslaget som et regelrett angrep på de som er avhengig av sosiale tjenester og på brukeres og pasienters prosessuelle rettigheter og medvirkningsmuligheter. Dette sammen med fravær av faglige krav og standarder mente FFOs Hovedstyre undergraver målet om full deltakelse og likestilling. I tillegg frykter FFO at samhandlingsreformen nå koker ned til en eldrereform. Fokuset er på eldre pleietrengende med behov for hjelp i livets slutfase, mens de med behov for hjelp og praktisk bistand hele livet, langt på vei glemmes.

I desember 2010 oversendte Helsedirektoratet en rapport til Helse- og omsorgsdepartementet med forslag til samorganisering av nasjonale kompetansesentre for sjeldne og lite kjente diagnoser og funksjonshemninger. Saken vakte naturlig nok et stort engasjement i mange av våre organisasjoner. FFO sentralt bistod organisasjonene i arbeidet

underveis med rapporten og i den påfølgende høringsprosessen. Som paraplyorganisasjon for de små har FFO initiert dialog og kontaktpunkter samt videreformidlet bekymringer og forslag til både direktoratet og departementet som ledd i å sikre en bedre prosess. Sammen med organisasjonene har FFO hele tiden hevdet at tidsrammen for prosessen har vært uforsvarlig kort. Etter planene skal departementet konkludere i saken før sommeren 2011.

På mange måter har funksjonshemmedes rettigheter stått i fokus i 2010. Gjennom FFOs Rettighetssenter behandler FFO en rekke saker som tydelig viser store forskjeller mellom kommunene når det gjelder praktiseringen av lov- og regelverk som gir innbyggerne individuelle rettigheter til tjenester. Dette går både på omfang og kvalitet. Et sterkt, godt og velutviklet statlig tilsyn med kommunesektoren er derfor nødvendig for å kontrollere at innbyggerne får de tjenestene de etter loven har krav på. I tillegg har FFO ved en rekke anledninger bedt Stortinget om å innføre strengere sanksjoner for de kommunene som bryter loven.

På initiativ fra FFO satte TV2 Nyhetene i slutten av mai søkelys på den svikten mange enkeltmennesker opplever i sitt møte med hjelpeapparatet. Mennesker med funksjonshemninger og kroniske sykdommer er overrepresentert blant disse. FFO fikk fortløpende kommentere sakene og FFOs jurister stilte til nettmøte. Flommen av henvendelser viser nok engang at det er et stort udekket rettshjelpsbehov på dette området. Reportasjene var så mange og reaksjonene så sterke at tre av opposisjonspartiene fremmet et eget forslag i Stortinget om å få en samlet gjennomgang av funksjonshemmedes rettigheter og eventuelle brudd på disse.

Det regjeringsoppnevnte hjelpemiddelutvalget la frem sin innstilling i mai og ble møtt med massiv kritikk. Utredningen skapte så mye sinne og frustrasjon at FFO ba Arbeidsdepartementet parkere hele utredningen. Hovedstyret har lagt vekt på at hjelpemiddelsystemet i Norge er enestående i verdensmålestokk, fordi det fremstår både som robust og forutsigbart. Selv om dette systemet har sine svakheter, er grunnmuren solid. FFO mente at Hjelpemiddelutvalgets forslag vil svekke denne grunnmuren. De går inn for oppsplitting av et helhetlig tilbud og vil sette systemet 30 år tilbake i tid. At stortingsrepresentanter fra både regjeringspartiene og opposisjonen støttet denne kraftige kritikken, er FFO glad for. Det gir håp om at Regjeringen ikke ville følge opp forslagene.

En annen ting å være glad for i året som har gått var Regjeringens forslag i fjor høst om å øke paraplytilskuddet med 1 mill kroner. Etter år med reell nedgang i driftstilskuddet til FFO, gir dette litt mer handlingsrom.

Oslo, 13. april 2011

Knut Magne Ellingsen
(Leder)
HLF, Hørselhemmedes
Landsforbund

Ingjerd Haukeland
(1. nestleder)
Afasiforbundet i Norge

Henning Bjurstrøm
(2. nestleder)
Landsforeningen for
Trafikkskadde i Norge

John Berg-Jensen
Foreningen for Fragilt X-
Syndrom

Janne P. Bjørklund
LHL, Landsforeningen for
Hjerte- og Lungesyke

Tor Eikeland
ADHD Norge

Mona Enstad
MS-forbundet i Norge

Pål Johansen
Norges Astma- og
Allergiforbund

Anne Grethe Klunderud
Mental Helse

Atle Lunde
Norges Blindeforbund

Knut Midthaug
Norsk Revmatikerforbund

Rebecca Tvedt Skarberg
Norsk Forening
Osteogenesis Imperfecta

Adrian Tollefsen
Unge Funksjonshemmede

Liv Arum
Generalsekretær

Innsatsområder

Rettigheter, deltakelse og brukermedvirkning

Om aktivitetene

FFO arbeider kontinuerlig med å styrke funksjonshemmedes rettigheter. Dette er et arbeid som foregår på mange områder og på ulike arenaer.

FFOs Rettighetssenter besvarer og registrerer henvendelser fra funksjonshemmede og kronisk syke, pårørende og andre. Den informasjonen som kommer inn til Rettighetssenteret brukes i FFOs øvrige påvirkningsarbeid. Rettighetssenteret deltar i FFOs fagpolitiske arbeid der hvor det er ønskelig med juridisk kompetanse. På bakgrunn av erfaringer fra Rettighetssenteret ble rapporten "Hvor skal grensen gå?" utarbeidet. Rapporten omhandlet brukernes erfaringer med dagens organisering av NAV.

Hvert år gir FFO ut en revidert utgave av Jungelhåndboka som gir en enkel oversikt over velferdsretten. Boka er både publisert på FFOs hjemmeside og utgis i papirversjon og som lydbok.

FFOs Rettighetssenter har levert Norges bidrag til en studie som så på likebehandling og håndhevingsorganer i EUs medlemsland. Rapporten fra FFO var en bestilling fra Human European Consultancy i Nederland, som utførte en EU-finansiert studie av de ulike organene i alle 27 EU-land, samt EØS-landene.

Rettighetssenteret har holdt flere foredrag, blant annet på et ekspertseminar Justisdepartementet, i samarbeid med Universitetet i Oslo, gjennomførte om fri rettshjelp, og på et seminar KS arrangerte om kjøp av pleie- og omsorgstjenester.

Rettighetssenteret deltok også på TV2s nettmøte om rettigheter hvor det kom inn over 350 henvendelser.

Det arbeides stadig for å skaffe ekstern finansiering til drift av Rettighetssenteret.

Vurdering av innsatsområdet i perioden

Gjennom å besvare henvendelser hjelper Rettighetssenteret enkeltindivider med konkrete spørsmål, men henvendelsene har også stor betydning for FFOs rettspolitiske arbeid. Rapporten "Hvor skal grensen gå" er blant annet ment å være et innspill til arbeidet med hvor grensesnittet i NAV skal gå.

Henvendelsene til Rettighetssenteret viser at det er et stort og udekket rettshjelpsbehov blant funksjonshemmede og kronisk syke. Foruten å hjelpe den enkelte med konkret veiledning bidrar senteret også ved å gi ut jungelhåndboka, samt ved å dokumentere rettstilstanden til funksjonshemmede og kronisk syke i praksis.

Den endelige rapporten av ovenfor nevnte EU-studie viser flere gode eksempler med overføringsverdi og konkluderer med at organer som LDO fortsatt har et uutnyttet potensiale i forhold til å bekjempe diskriminering og fremme likestilling. Basert på funnene i rapporten foreslås det videre en rekke anbefalinger for hvordan diskrimineringsarbeidet kan styrkes. Rapporten vil derfor få betydning for FFOs arbeid med å sikre rettighetene til funksjonshemmede og kronisk syke i en felles diskrimineringslov.

Rettighetssenterets foredragsvirksomhet er viktig for å synliggjøre de problemstillingene vi får kjennskap til. På Justisdepartementets ekspertseminar om fri rettshjelp kom vi med innspill på hvordan funksjonshemmede- og kronisk sykes interesser kan ivaretas i arbeidet med å opprette en førstelinjetjeneste som skal yte rettshjelp til alle.

Statlige myndigheter har innvilget støtte til enkelte mindre prosjekter, men avslått alle søknader om midler til drift av Rettighetssenteret.

Reell brukermedvirkning – deltakelse og innflytelse

Erfaringer FFO har høstet i denne perioden er at det er vesentlig mangel på håndheving av den lovfestede rettigheten når det gjelder etablering av kommunale råd for funksjonshemmede og likestilling og brukerutvalg i NAV på lokalt nivå. Mennesker som lever med funksjonshemning eller kronisk sykdom har viktig kunnskap og erfaringer som må tas hensyn til når ulike tjenester skal utformes. Dette krever at brukernes kompetanse anerkjennes, og FFO vil ha større satsning for å sikre brukerne reell innflytelse på systemnivå i offentlige tjenester som f.eks. NAV, spesialisthelsetjenesten, utdanningssystemet og i kommunale og fylkeskommunale beslutningsprosesser.

Oppvekst og utdanning

Om aktivitetene

Det er et viktig arbeid i FFO å jobbe for at familier med barn med funksjonshemming og kronisk sykdom får gode og koordinerte kommunale støtteordninger. Behovet for et helhetlig tilbud er stort, og tverretattlig og tverrfaglig samordning i kommunene er avgjørende. Rettighetene til denne gruppen må styrkes. FFO vet at mange barn, unge og deres familier opplever at de blir kasteballer mellom ulike sektorer og ansvarsnivåer. En del av tjenestene familier er avhengige av samordnes i og rundt skolehverdagen. Dette har vært kjernen i FFOs oppvekst- og familiepolitikk i perioden.

En skole for alle, der likeverdig og tilpasset opplæring er kjernen i skolehverdagen, er hovedinnsatsen i FFOs skolepolitikk. Det handler om å ha like muligheter til opplæring, uavhengig av evner og forutsetninger. En likeverdig skole forutsetter at noen må få mer ressurser enn andre. En tilpasset opplæring forplikter læreren, skolen og kommunen til å ta ansvar for å nå hver enkelt i undervisningen. Elever med rett til spesialundervisning skal oppleve et undervisningsopplegg med god kvalitet, aller helst i en klassesituasjon. Bruken av ufaglærte assistenter i spesialundervisningen må ned. Skolen er også en arena for sosial utjevning, og der elevene skal lære å bli sosiale, inkluderende og empatiske mennesker.

Vurdering av innsatsområdet i perioden

FFO avga høringsuttalelse til Flatøutvalget, NOU 2009:22 Det du gjør, gjør det helt, i 2010. Dette ble gjort etter at FFO arrangerte en høringskonferanse for medlemsorganisasjonene, der utvalgsleder Lars Erik Flatø la frem NOU-en for deltakerne. Utvalget skulle utrede en bedre samordning av tjenester for utsatte barn og unge, og gav en gjennomgang og beskrivelse av styrker og svakheter i dagens kommunale tjenestetilbud. FFO støttet i hovedsak de forslag som utvalget har lagt frem, blant annet forslaget om at mottakere av individuell plan skal har rett til å få tildelt en personlig koordinator. FFO støttet også forslaget om at PP-tjenesten, psykologer og helsesøstre skal gis henvisningsrett til det psykiske helsevernet for barn og unge. FFO uttrykte for øvrig skuffelse over at utvalget ikke la frem konkrete tiltak for å styrke helsestasjons- og skolehelsetjenesten, som er viktige tilbud til barn og unge, og som kan oppdage problemer på et tidlig tidspunkt, slik at en kan sette i gang målrettede hjelpetiltak for den enkelte.

FFOs Rettighetssenter deltok i 2010 på en kunnskapsoppsummering vedrørende situasjonene for barn med nedsatt funksjonsevne og deres familier i regi av Bufdir. Rettighetssenteret bidro med en oversikt over rettigheter for familier som har funksjonshemmede barn, samt et oppsett over hvilke henvendelser Rettighetssenteret får, og hva som FFO anser for å være hovedutfordringene for familiene.

Brennautvalget, NOU 2010:8 Med forskertrang og lekelyst, ble lagt frem i 2010. Utvalget ble bedt om å legge frem et forslag til et pedagogisk tilbud før skolestart. Formålet er å sikre at alle førskolebarn, uavhengig av funksjonsnivå og sosial bakgrunn, får mulighet til å delta i et systematisk pedagogisk tilbud. FFO avga hørings svar i januar 2011.

Fra 1. januar 2011 overtok kommunen hele ansvaret for å finansiere barnehagene. I dette inkluderes det tidligere øremerkede tilskuddet som skal gå til tiltak for funksjonshemmede barn. Dette ble fremmet i Regjeringens statsbudsjett for 2011. FFO er bekymret for at barnehagebarn og i særdeleshet barn med nedsatt funksjonsevne blir en salderingspost i en allerede presset kommuneøkonomi, særlig med tanke på at det øremerkede tilskuddet som skal gå til særskilte tiltak for barn med nedsatt funksjonsevne også inngår i rammen. Det er i tiden som kommer viktig at det føres et nøye tilsyn med barnehagen i tiden som kommer. Utdanningsdirektoratet har fra 1. januar 2012 ansvaret for å forvalte barnehageområdet, og et stort ansvar vil dermed ligge på deres skuldre i tiden som kommer, og tilsynsarbeidet skal skje i regi av direktoratet. FFO vil følge opp dette arbeidet.

På skoleområdet har FFO avgitt merknader til Stortingsmelding 41 (2008-2009) Kvalitet i barnehagen og Stortingsmelding 44 (2008-2009) Utdanningslinja. I tillegg var FFO involvert i utformingen av ny forskrift som regulerer føring av fravær i videregående skole. Forskriftsforslaget som ble lagt frem var svært ufordelaktig for elever med kroniske sykdommer, og gjennom FFOs påvirkning ble forskriften endret slik at fravær på grunn av kroniske lidelser kan strykes fra og med første dag, mot fra dag tre for andre årsaker.

2010 har også vært et år der vi har ventet på stortingsmeldingen etter Midtlyngutvalget. Det knytter seg stor spenning til Regjeringens konklusjoner og hvilke tiltak de vil presentere. Statsbudsjettet som ble lagt frem i 2010 la allerede en del føringer på hvordan Statped skal organiseres og det forventes at dette vil være en stor del av stortingsmeldingen som legges frem.

FFO har gjennom perioden deltatt med to medlemmer i Utdanningsdirektoratets råd for inkluderende opplæring (URIO). FFO har innehatt ledervervet i rådet, og flere aktuelle saker er tatt opp under de fire møtene som er arrangert.

Arbeid

Om aktivitetene

Funksjonshemmede deltar i vesentlig mindre grad i arbeidslivet enn befolkningen for øvrig. Dette er både et problem fordi det i praksis innebærer at mange funksjonshemmede med ønske om yrkesdeltakelse ikke får anledning til dette. Men fravær av arbeidsinntekt er også en av de viktigste årsakene til at funksjonshemmede samlet sett kommer dårligere ut levekårsmessig enn befolkningen sett under ett.

Økt yrkesdeltakelse blant funksjonshemmede er derfor en svært viktig målsetning for FFO. FFOs vurdering har i en årrekke vært at funksjonshemmedes lave yrkesdeltakelse henger sammen med et bredt spekter av utfordringer, som diskriminering, for dårlig tilgang på bistand og hjelpemidler, for lite fokus på overgangen mellom utdanning og arbeid m.m.

Målsetningen om økt yrkesdeltakelse blant funksjonshemmede er imidlertid i liten grad blitt nådd de seinere årene, til tross for at det har vært en uttrykt politisk målsetning både fra myndighetene og partene i arbeidslivet.

Vurdering av innsatsområdet i perioden

FFO har hatt et sterkt engasjement for å få på plass en egen sysselsettingsstrategi for funksjonshemmede. I 2010 ble arbeidet med å utarbeide denne igangsatt i regi av Arbeidsdepartementet. FFO var tungt involvert i dette arbeidet, blant annet gjennom deltakelse i et eget Brukerpanel som kom med innspill til konkret innhold i en sysselsettingsstrategi. Gjennom arbeidet i Brukerpanelet ble en rekke av FFOs synspunkter på hva som trengs for å skape økt yrkesdeltakelse blant funksjonshemmede tatt opp og formidlet.

NAVs arbeid med å følge opp og gi bistand til funksjonshemmede i eller ved inngangsporten til arbeidslivet har lenge vært et felt FFO har hatt sterkt fokus på. For begrensede ressurser og for lite utbygd kompetanse gjør at NAV i sum ikke makter å gi et tilbud som gir brukere den oppfølgingen og bistand de trenger for å komme i varig og ordinært arbeid. Denne utfordringen handler først og fremst om at myndighetene ikke prioriterer NAVs utfordringer høyt nok. Fra FFOs ståsted er det samtidig en viktig målsetning å få NAV til mer gjennomgående å prioritere funksjonshemmedes utfordringer i og ved inngangen til arbeidslivet.

Deltakelse i arbeidslivet har også vært et sentralt tema knyttet til arbeidet med fremtidens uførepensjonsordning. 2010 var året der myndighetenes arbeid med nytt uførepensjonssystem for alvor kom i gang, noe som også skapte mye samfunnsdebatt. I denne debatten deltok FFO aktivt, med hovedfokus på at det nye uførepensjonssystemet ikke må bli dårligere sammenlignet med dagens.

I 2010 igangsatte myndighetene et offentlig utredningsarbeid knyttet til arbeidsmarkedstiltak, med målsetning om å gi tiltakssektoren en så kvalitetsmessig god og brukerrettet utforming som mulig. FFO deltar i dette utredningsarbeidet.

Levekår

Om aktivitetene

Som følge av utgifter både knyttet til funksjonshemninger og kroniske sykdommer, men også grunnet lavere arbeidslivsdeltakelse, kommer funksjonshemmede som gruppe vesentlig dårligere ut levekårsmessig enn befolkningen sett under ett. FFOs hovedtilnærming til hvordan denne situasjonen best møtes har vært og er todelt: Det er svært viktig at alle funksjonshemmede som har mulighet og vilje til dette får anledning til arbeidslivsdeltakelse. Samtidig er det avgjørende med et stønadssystem som sørger for at også mennesker med funksjonshemning og kronisk sykdom som ikke kan leve av arbeidsinntekt, får et inntektsnivå som gjør det mulig å leve et fullverdig liv.

Utgifter til legemidler og behandling utgjør en særskilt levekårsutfordring for mange mennesker med funksjonshemning og kronisk sykdom. For FFO er det derfor svært viktig å sørge for at mennesker med store utgifter på dette feltet har tilgang til gode og rettferdige kompensasjonsordninger.

Vurdering av innsatsområdet i perioden

Det er svært viktig at uførepensjonene følger inntektsutviklingen i samfunnet for øvrig, slik at personer som mottar uførepensjon ikke sakter akterut levekårsmessig. Stortinget har vedtatt retningslinjer som skal sikre dette, men den konkrete utviklingen av uførepensjonene følger av de årlige reguleringene av folketrygdens grunnbeløp. FFO deltar sammen med øvrige uføre- og alderspensjonistorganisasjoner i drøftinger i forbindelse med reguleringen av folketrygdens grunnbeløp. I 2010 var det enighet mellom myndighetene og organisasjonene om en økning av grunnbeløpet i folketrygden med 3,79 prosent fra 1. mai 2010.

Uføres levekår var i tillegg et gjennomgangstema i hele 2010, knyttet til det pågående arbeidet hos myndighetene med å klargjøre forslag til nytt uførepensjonssystem. Forslag som å redusere uførepensjonisters mulighet til å ha en friinntekt på inn til ett grunnbeløp i året, samt å kutte kraftig i uføres forsørgertillegg, vil dersom disse gjennomføres innebære en innskjerping av uføres levekår. FFO brukte derfor i 2010 mye krefter på å arbeide mot at slike endringer skal bli gjennomført.

Særfradraget for store sykdomsutgifter er en svært viktig levekårsutjevnenende ordning for personer med kroniske sykdommer. Ordningen innebærer at sykdomsutgifter refunderes i forbindelse med de årlige skatteoppgjørene. I 2010 ble det imidlertid gjennomført en høringsrunde i regi av Finansdepartementet, med utgangspunkt i et forslag om å fjerne hele ordningen med særfradrag. Fra FFOs side ble det argumentert sterkt mot å gjøre en slik fjerning, og sammen med en rekke medlemsorganisasjoner gjennomførte FFO i tillegg en vellykket underskriftskampanje med dette som tema.

Selvstendig dagligliv

Mange mennesker med funksjonshemning og kroniske sykdommer er avhengig av individuelt tilrettelagte velferdstilbud for å leve et aktivt og selvstendig dagligliv. En egnet bolig, gode tjenester i eget hjem, tilgjengelige boliger, universelt utformede omgivelser, transportordninger og tilgang på tekniske hjelpemidler, er helt avgjørende for god livskvalitet. Det er også helt avgjørende at mennesker med funksjonshemning og kronisk sykdommer får anledning til å delta i utformingen av tjenestetilbudet på samfunns- og individnivå.

FFO har i 2010 med tilskudd fra Husbanken videreført arbeidet med to større prosjekter:

- Kompetente brukere – et opplæringsprogram om boligpolitikk, tilgjengelighet og universelt utformede omgivelser, tjenester i eget hjem, samspillet mellom bolig og tjenestebehov og Husbankens boligsosiale ordninger bostøtte, startlån og tilskudd.
- Herre i eget hus – et kompetanseutviklingsprogram om sammenhengen mellom boligbehov, behov for bistand i eget hjem, eierskap til egen bolig og Husbankens boligsosiale ordninger.

En av de viktigste forutsetningene for et selvstendig dagligliv er at kommunesektoren får tilført nok ressurser. FFO har fremmet en rekke forslag til statsbudsjettet, bl.a:

- Plan for utflytting av unge som mot egen vilje bor på sykehjem
- Kartlegging av unge voksne som mot eget ønske bor i foreldrehjemmet
- Tilskuddsordning for heis i eksisterende boligblokker
- Boligbyggelag og andre boligutviklere må få tilgang på statlige tilskuddsmidler
- Kommunalt "sørge for" ansvar for boliger til mennesker utenfor boligmarkedet
- Forskrifter for når eksisterende boligbygg skal være universelt utformet
- Nasjonale retningslinjer for TT
- Bedre ordninger for arbeids- og utdanningsreiser
- Utvalg for å vurdere ordningen for statlig tilskudd til ressurskrevende tjenester

Regjeringen har i løpet av 2010 nedsatt flere utvalg som vil kunne få stor betydning for velferdstilbudene til mennesker med funksjonshemninger og kroniske sykdommer og Helse – og omsorgsdepartementet fremmet i fjerde kvartal forslag til ny lov om helse- og omsorgstjenester i kommunene, ny folkehelselov og ny handlingsplan for helse- og omsorgssektoren. Regjeringen foreslår å redusere den enkeltes muligheter til å påvirke utformingen av nødvendige tjenester og foreslår å fjerne klageinstansen (Fylkesmannens) mulighet til å fatte nytt vedtak i enkeltsaker. Like alvorlig er forslaget om ikke å innføre rett til selv å velge Brukerstyrt personlig assistanse i stedet for kommunale hjemmetjenester.

Vurdering av innsatsområdet i perioden

FFO har fulgt opp ovennevnte krav i merknader til og i møter med stortingets fagkomiteer. Kravene om transport er også fulgt opp i egen høring med transportkomiteen. FFO har møtt representanter for de tre nedsatte utvalgene og deltatt på høringskonferanser med boligutvalget og Kaasautvalget.

En har i løpet av fjerde kvartal 2010 brukt mye ressurser på å motarbeide de viktigste negative konsekvensene av forslaget til ny lov om kommunale helse- og omsorgstjenester.

FFO har i forbindelse med arbeidet med lovforslaget hatt særmøter med en rekke sentrale beslutningstakere og andre interessegrupper, bl.a. Helsedirektoratet, Legeforeningen, storfraksjonen (AP,SP,SV) på Stortinget og opposisjonspartiene (H, FrP og KrF). Til tross for aktiv innsats ble det i løpet av 2010 ikke avklart hva Regjeringen endelig vil falle ned på når det gjelder BPA, men en har stor tro på at Regjeringen ikke vil fremme forslag om å fjerne klagemyndighetens vedtaksmyndighet.

Tilgjengelighet

Om aktivitetene

FFO jobber for at krav til universell utforming i lov og forskrift etterleves, samt at målet i handlingsplanen for universell utforming "Norge universelt utformet i 2025" realiseres, og at tidsfrister for delmål settes og følges. Spesielt viktig er det for eksisterende bygninger og transportmateriell- og infrastruktur. FFO har også fokus på at flere nye boliger skal bli universelt utformet. Innen IKT-området har vi ventet på en forskrift om universell utforming, som skulle komme i 2010. Nå ser det ut til at den vil komme før sommeren 2011.

Vurdering av innsatsområdet i perioden

FFO mener at om man skal ha mulighet til å komme i mål med et universelt utformet Norge i 2025 må det settes inn mer offensive tiltak fra myndighetenes side. Spesielt er det viktig at det settes tidsfrister for ulike bygningskategorier frem mot 2025, slik diskriminerings- og tilgjengelighetsloven åpner for. FFO har presset på for dette uten å lykkes foreløpig. Tidsfrister for transportmateriell- og infrastruktur mangler også.

Betydelig økte bevilgninger til området er helt sentralt, og FFO har jobbet for en økt økonomisk satsing på universell utforming fra myndighetenes side. Bare innen jernbane trengs det 500 mill kroner årlig for å få stasjonene opp på et brukbart nivå, og satsingen så langt ligger langt unna dette. Den ligger også langt under det som er lovet satsing i Nasjonal transportplanen i inneværende periode. Et lyspunkt er at universell utforming i større grad ser ut til å bli et satsingsområde i neste planperiode (fra 2014), og her samordnes målet med ambisjonen handlingsplanen for universell utforming, altså at transportsektoren skal være universelt utformet i 2025. FFO har jobbet for en samordning mellom målene i disse to planene over flere år, noe vi fikk et gjennombrudd på i 2010. FFO har også jobbet for en prioritering av togstasjoner der de nye togene til NSB skal gå fra 2012, noe vi har fått gjennomslag for både i departementet, Stortinget og i etatens egne planer. En slik omlegging av planer går tregt, og lite har skjedd i praksis til nå.

Det har i perioden vært et omfattende arbeid med utvikling av en eget forskrift for IKT-området til Lov om diskriminering og tilgjengelighet. Forskriften er avgjørende for at loven skal kunne gjøres gjeldende og at man får på plass universelt utforming på området. FFO har medvirket i standardiseringsarbeidet med universelt utformede automater og i arbeidet med tilpasning av standarder for tilgjengelig web. Begge arbeidene legges til grunn for forskriften.

For at loven skal kunne få den ønskede virkning er det viktig at Direktorat for Forvaltning og IKT (DIFI) får nødvendige ressurser til å gjennomføre de oppgaver som de er tillagt som forvaltningsorgan for denne delen av lovverket.

Helse

Om aktivitetene

Oppfølging av samhandlingsreformen, som har som formål og sikre bedre koordinerte helsetjenester, styrking av helsetjenestene i kommunene og økt satsing på forebygging, har preget aktivitetene på helseområdet i 2010. Som ledd i den lovmessige oppfølgingen og forankringen av reformen fremmet departementet forslag til to nye helselover. I november inviterte FFO medlemsorganisasjonene til et informasjons- og høringsmøte om lovene, som en av flere aktiviteter knyttet til innsatsområdet.

Arbeidet for at legemiddelpolitikken innrettes på en måte som ivaretar pasientenes behov for rask og god medikamentell behandling, var et annet viktig fokusområde i FFO i 2010.

I mange år har FFO hatt et særskilt fokus på unge funksjonshemmede som ufrivillig plasseres på alder- og sykehjem. Utviklingen i 2010 gikk i gal retning noe som fikk FFO til og reagere og med om møter med departementet.

Vurdering av innsatsområdet i perioden

Det er bred enighet i FFOs organisasjoner om at forslag til ny kommunal helse- og omsorgslov innebærer en systematisk maktforskyvning. Makten flyttes fra brukernes beste til kommunens beste. Det virker som om det viktigste for departementet er å legge forholdene til rette for en fleksibel kommunehverdag ved å si nei til lovfestet rett til BPA og alvorlige innstramninger i klageorganets myndighet. Slik FFO ser det, er det først og fremst eldre sitt behov for sammenhengende helse- og omsorgstjenester på slutten av et langt liv som ivaretas i lovforslaget. Dette vil ramme mennesker med funksjonshemming og kroniske sykdommer som kan ha behov for omfattende bistand hele livet.

Lovforslaget er så alvorlig at FFO høsten 2010 har påbegynt et omfattende arbeid med å skrive høringsuttalelse samt innlede samtaler med andre politiske aktører for å hindre at dette blir Regjeringens konklusjoner. En betydelig lobbyinnsats er igangsatt!

Riktig pille i riktig munn til riktig tid, er vi der? Dette var spørsmålet vi stilte på et legemiddelpolitisk seminar i regi av FFO som samlet de viktigste aktørene på området, inkludert Helse- og omsorgsdepartementet. For FFO har det vært viktig og sikre at de signalene som ble gitt i legemiddelmeldingen, og som Stortinget sluttet opp om, følges opp i praksis. Vår vurdering er at arbeidet med å få legemidler fra Individuell til generell refusjon går for sent og at FFOs "vaktbikkje" rolle i den forbindelse er viktig for å sikre at dette tema får et kontinuerlig fokus.

Når antallet unge funksjonshemmede på aldersinstitusjoner vokser, stikk i strid med politiske signaler og vedtak, er det alvorlig. FFO er ikke fornøyd med at utviklingen går i gal retning og har i møter og brev med departementet etterlyst tiltak for å snu denne trenden.

Habilitering og rehabilitering

Om aktivitetene

FFO ønsker at, og jobber for at habilitering og rehabilitering blir det neste store satsningsområdet i helsesektoren. I den forbindelse har FFO flere ganger tatt til orde for en forpliktende økonomisk opptrappingsplan for habilitering og rehabilitering, slik at feltet kan få et løft.

Vurdering av innsatsområdet i perioden

FFO var en av de om lag 50 organisasjonene som utgjorde Rehabiliteringsaksjonen. Den ble avviklet våren 2010, og aksjonsplattformen ble overrekket leder i Helse- og omsorgskomiteen på Stortinget i forbindelse med behandlingen av Samhandlingsreformen.

Sammen med Helsedirektoratet planla og gjennomførte FFO arrangementet "Ut av uføret" som ett av flere arrangement i ReHabuka 2010. Seminaret tok utgangspunkt i forholdene til ungdom og unge voksne. I en undersøkelse blant fastleger oppgir 70 % at et manglende tilbud er grunnen til at de ikke henviser ungdom og unge voksne med kroniske sykdommer og nedsatt funksjonsevne til rehabilitering.

I forbindelse med budsjettforslaget for 2011 tok FFO i høring med Helse- og omsorgskomiteen opp vår bekymring for at vi fremdeles ikke vet noe om det overordnede behovet for habilitering og rehabilitering, og kapasiteten for å møte det. Slik FFO ser det vil en videreføring av budsjetttrimmen til kjøp av tjenester fra de private opptrenings- og rehabiliteringsinstitusjonene føre til et dårligere tilbud, og minsket kapasitet.

Behandlingsreiser til utlandet med behandling i varmt klima er et viktig supplement til behandlings- og rehabiliteringstilbudet i Norge. Slik dette tilbudet er organisert i dag er det både behov for en opptrappingsplan for økning av plasser i det eksisterende programmet, samt at ordningen må utvides for flere grupper. Det er bebudet en evaluering av tilbudet i 2011.

Internasjonalt arbeid

Om aktivitetene

FFO ser det som viktig å engasjere seg i internasjonalt arbeid og i utviklingssamarbeid for å bidra til å realisere et samfunn og en verden som ivaretar menneskerettighetene til mennesker med funksjonshemning og kronisk sykdom. FFO har mange års erfaring med hvilken rolle paraplyorganisasjoner kan spille i arbeidet med å stryke denne gruppens rettigheter. Med denne erfaringen i ryggen, samt målet om å bidra til bedre levekår for funksjonshemmede, bygger FFO sitt arbeid i utviklingssamarbeidet med søsterorganisasjoner i utvalgte samarbeidsland. FFO har også hatt interessepolitisk aktivitet på europeisk og nordisk nivå.

Vurdering av innsatsområdet i perioden

Å arbeide for demokrati, funksjonshemmedes menneskerettigheter og bedre levekår er grunnpilaren i FFOs utviklingssamarbeid. I 2010 støttet FFO blant annet kursvirksomhet i organisasjonsutvikling, lobbyvirksomhet og rettighetsarbeid, samt levekårsundersøkelser.

Samarbeidet med den regionale paraplyorganisasjonen Southern Africa Federation of the Disabled (SAFOD) ble videreført. FFO og SAFOD holdt kurs om godt styresett i paraplyorganisasjoner. Å øke kvinners deltakelse er fremdeles fokusområde. Bærekraftige strukturer er en utfordring, og et mål vi jobber for å utvikle i SAFOD.

SINTEF gjennomførte levekårsundersøkelser i Lesotho og Swaziland, og rapporten ble lansert i Lesotho i desember 2010.

I Kina ble det i samarbeid med China Disabled Persons' Federation holdt tre kurs i opplæring av såkalte "disability commissioners" på grasrotplan, og det ble produsert en lærebok om utvikling av funksjonshemmedes organisasjoner i rurale områder og arbeidsmåter for å hjelpe mennesker med funksjonshemning.

I samarbeidet med National Federation of the Disabled – Nepal (NFDN) holdt vi en workshop om menneskerettigheter og lobbyarbeid, og NFDN jobber for å få implementert FN-konvensjonen for like rettigheter for mennesker med nedsatt funksjonsevne i den nye grunnloven. Fokus på å styrke de regionale koordinatorene fortsatte.

Det har i 2010 vært rettet en særlig innsats på rapporteringsarbeidet fra våre partnere, slik at vi sammen blir flinkere til å vise hvilke resultater vi oppnår.

Samarbeidet med All-Russian Society of Disabled People (ARSDP) ble videreført, og det ble avholdt seminar om FN-konvensjonen, med spesielt fokus på universell utforming, utdanning og arbeid for funksjonshemmede. Strategier for overgangen mellom utdanning og arbeid ble diskutert, samt tiltak for å komme i og opprettholde et utdannings- eller arbeidsforhold.

FFO har på europeisk nivå gjennomført nettverksreise, deltatt i flere faglige arrangementer, avholdt seminar om sysselsetting og utgitt 4 nummer av nyhetsbrevet Funksjonshemmede i Europa.

Organisasjonsutvikling

Om aktivitetene

Å styrke FFO interessepolitisk har vært en pågående prosess gjennom flere år, og FFOs ekstraordinære Kongress høsten 2010 tok viktige beslutninger for å gjøre paraplyorganisasjonen mer slagkraftig. FFO fikk nye vedtekter der fylkes-FFO i tillegg til det fylkesrelaterte arbeidet også gis et betydelig større ansvar for arbeidet i kommunene, oppfølgingen av eksisterende kommune-FFO og samarbeid mellom fylkene på regionnivå. Brukermedvirkning og interessepolitisk arbeid skal være fylkes-FFOs hovedfokus. FFOs vedtekter ble også tydeliggjort på andre områder for å øke fokus på det interessepolitiske arbeidet.

Å bedre organisasjonenes økonomiske rammebetingelser både sentralt og lokalt er stadige utfordringer, og det er liten tilgang på nye ordninger. Et lyspunkt her er at rammene for momskompensasjon har økt slik at FFO og FFOs organisasjoner mottar kompensasjon som dekker en større del av de reelle kostnadene. Det har likevel vært mange utfordringer med utformingen av ordningen både i forhold administrative krav og hvordan den slår ut økonomisk for enkelte organisasjoner, og FFO har tydeliggjort synspunkter på dette i møte med politiske myndigheter.

FFO har gjennomført en rekke opplæringstilbud og møtearenaer med medlemsorganisasjoner, fylker og kommuner som målgruppe. Blant voksenopplæringskurs har det vært fylkeskonferanse, fylkessekretærsamling, hjelpemiddelkonferanse, lobbykurs og kurs i universell utforming. På likemannsområdet er det gjennomført likemannskonferanse, kurs i forhold til arbeidsrettede tiltak og erfaringsamling om likemannsarbeid for ungdom. Det sistnevnte var i samarbeid med Unge Funksjonshemmede. På brukermedvirkningsområdet er det gjennomført ulike opplæringstiltak, både i forhold til NAV og Husbanken samt at brukermedvirkning har vært tema på ulike kurs rettet mot fylkene. Det er gjennomført samlinger for FFOs smågrupper.

Vurdering av innsatsområdet i perioden

Det er gjennom formelle vedtak i perioden lagt et viktig grunnlag for et styrket FFO. Det er likevel en betydelig praktisk utfordring i å følge opp dette i iverksettingsfasen som starter 1. januar 2011. Krav til brukermedvirkning på mange områder gir også utfordringer for FFO og FFOs organisasjoner på alle nivå. Å sikre kompetente brukerrepresentanter er krevende, og der er et godt stykke veg å gå i forhold til opplæring, oppfølging og rolleforståelse.

Å bedre de økonomiske rammevilkårene til funksjonshemmedes organisasjoner er krevende. Utover en økning av paraplytilskuddet har det ikke kommet resultater av FFOs påvirkningsarbeid. Et tilskuddsregimé som har retning fra prosjektorientert tilskudd til driftstilskudd, slik Soria Moria-plattformen hadde som mål, er ikke omsatt i praktisk politikk. Momskompensasjonen er generelle ordninger for frivillige organisasjoner, men som også er et viktig bidrag for funksjonshemmedes organisasjoner.

Organisasjon

FFOs organer

FFOs ordinære Kongress ble gjennomført 16. – 17. januar 2010. Denne var utsatt fra høsten 2009. Til stede var både Barne, familie og inkluderingsminister Audun Lysbakken og Arbeidsminister Hanne Bjurstrøm. FFOs Kongress fattet viktige intensjonsvedtak om FFO som interessepolitisk aktør. Dette ga grunnlag for videre prosess og høringsrunde som lå til grunn for vedtak i FFOs ekstraordinære Kongress 18. – 19. september 2010. FFOs Representantskap i 2010 ble arrangert parallelt med FFOs Kongress.

FFOs Kongress januar 2010 valgte nytt Hovedstyre i FFO:

Leder: Knut Magne Ellingsen, HLF, Hørselshemmedes Landsforbund
 1. nestleder: Ingjerd Haukeland, Afasiforbundet i Norge
 2. nestleder: Henning Bjurstrøm, Landsforeningen for Trafikkskadde i Norge (LTN)

Styremedl:
 John Berg-Jensen, Foreningen for Fragilt X-syndrom
 Janne P. Bjørklund, LHL, Landsforeningen for hjerte- og lungesyke
 Tor Eikeland, ADHD Norge
 Mona Iren Enstad, Multipel Skleroseforbundet i Norge
 Pål Johansen, Norges Astma- og allergiforbund
 Anne Grethe Klunderud, Mental Helse
 Atle Lunde, Norges Blindeforbund
 Knut Midthaug, Norsk Revmatikerforbund
 Rebecca Tvedt Skarberg, Norsk Forening Osteogenesis Imperfecta

FFOs Hovedstyre hadde 9 møter i 2010 og behandlet totalt 103 saker.

Til ny valgkomite ble disse valgt:

Leder: Stine Jakobsson Strømsø, Norsk Epilepsiforbund
 Medlemmer: Njål Idsø, Norsk Revmatikerforbund
 Knut Stubben, Mental Helse
 Varamedlem: Margaret Sandøy Ramberg, Foreningen for søvnsykdommer

FFOs sekretariat

FFOs sekretariat hadde følgende ansatte pr 31.12.10:

Sekretariatets ledelse:

Liv Arum - generalsekretær
 Jarl Ovesen - assisterende generalsekretær

Ansatte:
 Arnfinn Aarnes - rådgiver fagpolitisk
 Bjørg S. Kampestuen-Berntzen - rådgiver organisasjonsarbeid
 Solveig Bærland - seniorsekretær
 Andreas Habberstad - administrasjonssjef

Ove Helset	- rådgiver fagpolitisk
Kari Holien	- regnskapsansvarlig (sluttet 14.12.10)
Svein Jacobsen	- rådgiver fagpolitisk
Berit Therese Larsen	- rådgiver fagpolitisk
Cato Lie	- rådgiver fagpolitisk
Stian Oen	- rådgiver fagpolitisk
Anette Skomsøy	- informasjonsrådgiver
Øivind Skotland	- rådgiver
Marianne Sleperud	- førstekonsulent
Anne Therese Sortebekk	- juridisk rådgiver
Åsta Tale Strand	- rådgiver organisasjonsarbeid
Heidi Sørli-Rogne	- juridisk rådgiver
Liv Traaseth	- regnskapsansvarlig (engasjement fra 01.12.10)
Hanne Witsø	- rådgiver fagpolitisk

FFOs økonomi

Hovedtall fra FFOs regnskap

FFO hadde i 2010 totale inntekter på kr 23 491 814. Av disse er 10 745 000 en driftsbevilgning fra Barne- og likestillingsdepartementet. Denne driftsbevilgningen brukes til å drifte organisasjonen. Det vil si FFOs kontor- og administrasjonskostnader og FFOs Rettighetssenter. Driftsbevilgningen sikrer også demokratiet til FFOs 71 medlemsorganisasjoner ved at vi kan finansierer Kongress, Representantskap og andre arenaer for innspill og utvikling av vårt interessepolitiske arbeid.

I tillegg kommer finansieringen av FFOs prosjekter, hvor FFO mottar rundt 8 500 000 til en rekke ulike prosjekter innen voksenopplæring, bistand, ulike brukerforum, rapporter vedrørende deltakelse for å nevne noe.

FFO hadde i 2010 totale driftskostnader på 23 369 125, noe som gir et positivt driftsresultat på kr 122 689, og et resultat etter finansposter på kr 385 958. Av driftskostnader hadde FFO personellkostnader på kr 11 666 784, kontorkostnader på kr 4 947 095, og organisasjonskostnader på kr 7 194 600.

Vurdering av FFOs økonomi

Som oversikten overfor viser har FFO et lite overskudd i 2010, noe som blant annet følger av nøktern drift og et nitidig fokus på kostnader gjennom året. Dette vil også ligge til grunn for oppfølgingen av FFOs økonomi i 2011. Samlet vil en økning av paraplytilskudd, økte medlemstall og den generelle prisveksten i budsjettet føre til at FFOs driftstilskudd vil øke med en drøy million. Dette vil bidra positivt til et bredere handlingsrom for FFO.